

Projekt Florida, 2017

Jernej Trebežnik

Sodobna ameriška pobarvanka

Projekt Florida | The Florida Project

leto 2017

režija Sean Baker

država ZDA

dolžina 111'

Ko je postalo jasno, da bo režiser Sean Baker svoj čislani *indie* vpogled v življenje dveh trans-prostitutk, imenovan **Tangerine** (2015), nasledil s pripovedjo o poletnih prigodah šestletne deklince v obrobnem floridskem naselju, se je morda zdelo, da gre za precejšen tematski in tudi atmosferski odmik. A že nekajsekundni uvodni kader filma Projekt Florida je dovolj, da nas nasičene pastelne barve spet zbodejo v oči in nam dajo vedeti, da je Baker skozi visoko stiliziran, a hkrati avtentičen prikaz še ene redko reprezentiranih podob obrobja ZDA tudi tokrat spretno simboliziral prav kontrast med družbenim statusom in voljo do življenja oziroma čustveno inteligenco obravnavanih ljudi.

Pri doseganju »pop vérité« estetike filma *Tangerine* si je Baker ob znamenitem snemanju z mobilnikom iPhone 5 pomagal predvsem z osvetlitvijo in s kasnejšo obdelavo slike, tokrat pa mu je bila v največjo pomoč že sama lokacija. Projekt Florida namreč najde svoje mesto v sončnem zaledju Disney-Worlda, v cenениh stanovanjskih poslopih oziroma motelih, ki izstopajo z živobarvnimi fasadami; kot bi se barvitosti zabaviščnega parka nalezli še oni, pa so v pisane, kričeče barve večino časa oviti tudi tamkajšnji prebivalci. V ospredju je radoživa šestletna Moonee, ki s prijateljema ves čas uganja manjše in večje vragolije ter pri tem spravlja v obup odrasle, film pa pri navidezno brezciljnem, naključnem nametavanju njenih prigod, kot prerez vsakdana določene dela ameriške družbe in s tem odsev njene naraščajoče stratificiranosti, učinkuje skozi deklince zvedave oči. Čeprav mora Halley, njena mlada mati samohranilka, za preživetje obeh iskati vedno nove neugledne načine, je praktično v vsakem trenutku ključno doživljanje Moonee, ki ima po eni strani zaradi bujne domišljije pri raziskovanju okolice svojega naselja bolj razburljivo otroštvo od večine, a je zaradi materinega ekonomskega statusa ves čas izpostavljena tudi revščini, s tem pa prisiljena v mentalno spopadanje z neprijetno, na videz brezizhodno situacijo.

Ob zajemanju sveta skozi otroške oči Baker sicer še vedno ohranja stik z zanj že večji del kariere značilnim sofisticiranim, a še vedno anti-hollywoodskim naturalizmom, sicer pa se precej osredotoča tudi na delo kamere. Tokrat morda

ni ves čas tako očitno mobilna kot v filmu *Tangerine*, a je pri lovljenju otrok, ki so večinoma v teku, kljub temu zelo dinamična in pogosto vsaj na videz naključno osredotočena na določene podrobnosti, ki ne nosijo globljega pomena, za otroka pa so tistih nekaj trenutkov najbrž edina relevantna stvar. Pri tem se zdi Baker z izpuščanjem oziroma vključevanjem vzpostavitvenih kadrov ali pri *travellingu* večinoma zelo, včasih morda že preveč liberalen oziroma naključen. Ko se otroci denimo odpravijo raziskovat bližnje ulice in travnike, velike plane njihovih obrazov zamenjajo širši, na okolico osredotočeni nenatančni kadri, s čimer kamera privzame manj definiran, tretjeosebni pogled, kar lahko privlačen občutek vezanosti na otrokovo gledišče za trenutek ali dva oslabi.

V drugi polovici filma, ko se zdi zorni kot kamere občasno manj vezan na Moonee, torej širši in bolj odrasel, lahko morda preseneti tudi lahkotnost prikaza marginaliziranih ljudi in kompleksnih odnosov med njimi. Film namreč predstavlja očitno (in vsekakor osvežujoč) odmik od nagnjenosti k t. i. »pornografranju revščine« in se namesto tega večkrat obrne k sproščnemu prikazovanju zabavne, slikovite bivanjske skupnosti, kjer pravih nevarnosti ni zares občutiti oziroma so (na primer pedofilija) malce preveč reducirane na raven karikaturne.

Bakerjeva največja odlika – poleg premišljene fotografije in spretnega tempiranja dogajanja ter »nedogajanja« – tako morda še vedno ostaja delo z naturščiki, tokrat predvsem z otroki, ki s svojo sproščeno, igrivo igro film *Projekt Florida* povzdignejo v izjemno ganljiv, tudi pretresljiv dokument časa in prostora, podobno kot protagonistki v filmu *Tangerine*. Brooklyn Prince, ki zelo prepričljivo uprizori neukročeno, karizmatično mlado dekle v neprijetnih življenjskih okoliščinah, skoraj nikoli ne daje vtisa, da igra v filmu, pri prehajanju od razposajenosti do radovednosti in strahu pa kaže presenetljiv igralski razpon.

Pri iskanju podobno impresivne in odmevne igralske predstave otroka bi se morda morali vrniti v leto 2009, ko je v filmu *Zveri južne divjine* (*Beasts of the Southern Wild*), še enem uspehu ameriškega neodvisnega filma, Quvenzhané Wallis prav tako igrala dekle iz deprivilegirane, v tistem primeru poplavljenega okolja, filma pa povezuje tudi kompleksen pogled na starševstvo – v *Zvereh* je za hčer namreč skrbel njen vzkipljivi, a vseeno ljubeznivi oče, ki je tudi v nemogočih časih znal širiti nalezljiv optimizem. Kljub osredotočenosti na prigode in doživljanje otrok v filmu *Projekt Florida* pa bi se bilo v igralskem smislu krivično in zavajajoče osredotočiti le na njih. Bria Vinaite v vlogi mlade mame Halley, ki se mora pri iskanju priložnostnega zaslužka zateči tudi k prostituciji, proti koncu filma s svojim praznim pogledom lepo odraža razpetost med navidezno brezizhodnostjo situacije in posledičnim zatekanjem k deviantnosti, na drugi strani pa med brezpogojno skrbjo

za bližnjega in izbruhi konzumerizma – kar lahko skozi povzdigovanje cenenih izdelkov in umetnosti predstavlja skorajda upor. Nobena analiza filma *Projekt Florida* pa ne bo mogla mimo Willema Dafoeja, daleč največjega igralskega imena v filmu (in dosedanjem Bakerjevem opusu) ter igralca, ki tokrat v vlogi na zunaj hladnega, a dobrosrčnega oskrbnika stanovanjskega poslopja nešolanim in neznanim kolegom ukrade pozornost v večini scen, v katerih se pojavi, hkrati pa se vendarle tudi prepričljivo pomeša med njih in gledalca skoraj nikoli ne predrami iz prijetne začaranosti.

Predvsem pa je nujno raven otroškega preseči pri premisleku in analizi same zgodbe ter njenih implikacij. Čeprav so v središču dogajanja otroci, je ves čas očitna namera prikazovanja splošnih življenjskih razmer nižjega družbenega sloja, pa tudi njegovih vrednot, kapric in perspektiv oziroma pomanjkanja slednjih. Čeprav prikazano bivanjsko naselje ni fizično ločeno od preostanka sveta kot na primer v *Zvereh južne divjine*, vseeno deluje skrajno omejujoče (vsaj v mentalnem smislu) in na prebivalce, ki ga prek poletja praktično ne zapuščajo, neverjetno močno vpliva. Preostanek sveta pa po drugi strani v njihov vsakdan vdira predvsem v obliki nadležnega, glasnega helikopterja, ki ob turističnih vodenih ogledih ves čas preletava skoraj vedno rožnato in sončno nebo nad njihovim naseljem, kot bi hotel sporočiti, da je bogatejšemu preostanku sveta za njih bolj ali manj vseeno.

Pri zajemanju življenjskih razmer na obrobju uspe Bakerju brez moraliziranja ali nekritičnega simpatiziranja postaviti vprašanje okolja odraščanja in torej socializacije, ki bo otroka do neke mere gotovo vpeljala v določene vzorce vedenja, a ga, če je bister in vedoželjen kot Moonee, vendarle ne bo povsem determinirala. Najganljivejši prikaz nenavadnega, pospešene čustvenega razvoja Moonee morda napoči v trenutku, ko v njeno soseseko po naključju zaideta dva brazilski turista na medenih tednih. Deklica pravilno predvidi jok ženske in doda, da »lahko vedno napove, kdaj bodo odrasli jokali«. S tem je režiser očitno hotel vsaj delno relativizirati predsodke o čustvovanju in moralnem presojanju prikazanega sloja (ameriške) družbe oziroma njuni prirojenosti.

Podoben učinek je imel predlanski ameriški *indie* hit **Ameriška ljubica** (*American Honey*, 2015), kjer so bile navidezna brezcilnost, liminalnost in ujetost prikazanih mladih z dna družbe prefinjeno postavljene v kontrast z njihovim neprestanim premikanjem in potovanjem. Na prvi pogled se lahko zdi v primerjavi s tem klavstrofobično bivanjsko okolje v filmu *Projekt Florida* skrajno determinirajoče, a je znal Sean Baker defetizem, resigniranost, statičnost in pasivnost v svojih likih spretno nadomestiti z osvežujočimi odmerki humorja, aktivnosti in vitalizma. S tem je ustvaril še en pomemben prispevek k boljši reprezentiranosti običajno spregledanega ali pa zasmehovanega dela ameriške družbe. **E**